

Helsinki 15.8.2017

Lausunto hallituksen esityksestä laista tupakkaverosta annetun lain 11 §:n ja liitteen muuttamisesta VM076:00/2017, 03.07.2017

Asianumero VM/1314/03.01.00/2017

Pyydettyinä lausuntona tupakkaverosta annetun lain ja sen liitteen muuttamisesta Suomen ASH lausuu seuraavaa:

Suomen ASH ry kiittää hallituksen esitystä tupakkaverolaissa määritellystä linjasta korottaa jatkuvasti ja johdonmukaisesti tupakkaverotusta. Yhdistys pitää esitettyä ehdotusta erittäin tarkoituksenmukaisena.

Suomessa 40 vuoden ajan toteutettu järjestelmällinen tupakkapolitiikka (Tupakkalaki 549/2016) ja siihen liittyvä muu tupakoinnin vähentämistyö on ollut tuloksellista: Tupakoinnin yleisyys on puolittunut lain alkuajoista, ja miesten keskuudessa vielä huomattavasti enemmän. Tämä kehitys on parantanut merkittävästi kansanterveyttä. Vuonna 2016 aikuisväestöstä tupakoi päivittäin 13 %.

Vuonna 2016 uusitun tupakkalain tavoitteeksi asetettiin tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen vuoteen 2030 mennessä, jolloin korkeintaan 5 % aikuisväestöstä käyttäisi tupakka- tai nikotiinituotteita.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta tupakointi on yhä suurin yksittäinen estettävissä oleva terveysriski ja keskeinen koulutusryhmien välisten terveyserojen aiheuttaja. Tupakoinnin vähentämiseksi tarvitaan säännöllisiä tupakkaveron korotuksia yleisen tupakoinnin vähentämiseen tähtäävän työn lisäksi. Myös kansainvälisen tupakkasopimuksen (FCTC) verotusta ja hintaa koskevan artiklan 6 toimeenpano-ohjeiden mukaan tupakkaverotuksen korottaminen on erityisen tärkeää nuorten suojelemiseksi kokeiluilta ja tupakan kulutukselta. Tupakkaveron korottaminen on tutkimusten mukaan tehokkain keino ehkäistä nuorten tupakointia ja sillä voidaan myös tehokkaasti edistää tupakoinnin lopettamista aikuisten keskuudessa.

Tupakkaverolain tavoite. Hallituksen esityksessä ehdotetut säännölliset ja asteittaiset tupakkatuotteiden veronkorotukset ovat tervetulleita. Niillä voidaan edistää tupakkaverolain tavoitetta tupakkatuotteiden hintojen noususta ja tupakan aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisystä. Maailmanpankin mukaan tupakan hinnan korottaminen verotusta nostamalla ehkäisee tupakoinnin aloittamista, vähentää poltettavien savukkeiden määrää, lisää tupakoinnin lopettamista sekä lopettamisyriä ja vähentää väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Vuoden 2017 Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tupakoinnin kokeiluikä ja säännöllinen tupakointi ovat siirtyneet myöhäisempään ikävaiheeseen. Koska tupakointia kokeilevien nuorten määrä vähenee myös 18 vuotta täyttäneiden keskuudessa, tutkijoiden mukaan savuttoman sukupolven kasvaminen näyttää todennäköiseltä. Vuonna 2017 14-18-vuotiasta nuorista tupakoi päivittäin 7 %.

Näkemyksemme mukaan hallituksen esitys tupakkaverosta tukee hyvin sekä tupakkaverolain tavoitteita että tupakkalain tavoitetta tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta.

Savukkeita korvaavat perinteiset tupakkatuotteet. Viime aikoina savukkeita korvaamaan on tullut markkinoille filterillisiä pikkusikareita, joiden hinta on alle kolme euroa (17 kappaleen pakkaus), mikä on huomattavasti vähemmän kuin savukeaskin hinta. Julkisuudessa esiintyneiden tietojen mukaan pikkusikarit ovat nousseet jopa myyntihiteiksi.

Pikkusikareiden halpa hinta saattaa kannustaa nuoria tupakointikokeiluihin ja siten katkaista viime vuosien suotuisan kehityksen. Lisäksi pikkusikareiden suosiota erityisesti nuorten keskuudessa saattaisi lisätä se, ettei tupakkatuotteiden makuainekiello koske sikareita. Tutkimusten mukaan nuorten sikareiden käyttö on kuitenkin tällä hetkellä erittäin vähäistä.

Sikareita on usein markkinoitu ”vähemmän haitallisina” tuotteina, koska niistä puuttuvat tupakkapaperin palamiseen liittyvät haitat. Kaikki tupakkatuotteet ovat kuitenkin myrkyllisiä tuotteita, jotka aiheuttavat ja ylläpitävät riippuvuutta.

Suomen ASH ry kannattaa esitystä sikareiden verorakenteen muuttamisesta siten, että otettaisiin käyttöön yksikkö- ja vähimmäisvero. Yhdistys kannattaa myös verokorotuksia siten, että sikareiden verotaso olisi vähintään saman suuruinen kuin savukkeiden verotaso.

Lisäksi Suomen ASH ry esittää, että pikkusikarit siirrettäisiin savukkeet-kategoriaan. Tällöin niihin kohdistuisi sama verorasitus kuin savukkeisiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muun tupakkaa sisältävän tuotteen ja savukepaperin veron pitämistä ennallaan vuosina 2018 ja 2019. Tupakkaverolain tavoitteen kannalta tämä ei ole perusteltua. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan savukkeiden kääriminen irtotupakasta on yleistynyt 14-16-vuotiaiden nuorten joukossa vuonna 2017. Alhainen verotaso houkuttelee nuoria siirtymään itsekäärittyihin savukkeisiin.

Suomen ASH ry esittää, että myös muun tupakkaa sisältävän tuotteen ja savukepaperin verotaso nostetaan myös 2018 ja 2019.

Suomen ASH ry esittää, että irtotupakan vero määriteltäisiin siitä käärittävien savukkeiden määrän perusteella siten, että käärittävän savukkeen hinnaksi tulisi sama kuin halpasavukkeen hinta.

Uudet nikotiinin annostelutavat. Tupakkatuotteiden rinnalle ja niitä korvaamaan ovat tupakkayhtiöt tuoneet viime vuosina uusia nikotiinin annostelulaitteita, mm. sähkösavukkeita, jotka aiheuttavat ja ylläpitävät riippuvuutta. Niiden tarkoituksena on hälventää nikotiinituotteiden käyttöön liittyviä vaaroja ja saada nopeasti luotua suuri nikotiiniriippuvainen käyttäjäkunta. Vaikka sähkösavukkeita markkinoidaan aktiivisesti tupakoinnin lopettamisen apuvälineenä, niiden tehosta ja toimivuudesta tupakoinnin lopettamisessa ei ole pitävää tieteellistä näyttöä.

Nikotiini on riippuvuutta aiheuttava, myrkyllinen ja terveydelle vaarallinen aine. Nikotiini voi aiheuttaa keuhkojen kehityshäiriöitä sekä lisätä alttiutta sairastua esimerkiksi tulehduksiin, tyyppin 2 diabetekseen, valtimonkovettumatautiin ja syöpään.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloittaminen tapahtuu useimmiten jo lapsena ja fyysinen riippuvuus kehittyy monelle nuorelle nopeasti. Kahdeksan kymmenestä tupakoivasta aikuisesta on aloittanut tupakoinnin teini-iässä. Suojamalla lapset nikotiini- ja tupakkariippuvuudelta syntyy vähitellen sukupolvia, jotka säästyvät tupakkasairauksilta ja ennenaikaiselta kuolemalta.

Nikotiinin vakavien terveyshaittojen ja sen aiheuttaman voimakkaan riippuvuuden vuoksi kaikkien savuttomien tupakka- ja nikotiinituotteiden leviäminen tulisi estää myös verotuksellisin keinoin.

Suomen ASH ry kannattaa, että tupakkaverolaissa tupakkavero ulotetaan myös muihin nikotiinin annostelutuotteisiin kuin perinteisiin tupakkatuotteisiin.

Verotaso ja veronkorotukset. Nuorten kiinnostus sähkösavukkeisiin on lisääntynyt selvästi viime vuosina: Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vain pieni osa 14-18-vuotiaista ei vuonna 2017 tiennyt, mikä sähkösavuke on. Kuitenkin vain muutama prosentti 12-14-vuotiaista oli kokeillut sähkösavukkeita. Päivittäin sähkösavukkeita käyttäviä oli pääasiassa 16-18-vuotiaiden poikien keskuudessa, mutta heidän osuutensa oli vain alle 2 %.

Koska sähkösavukkeiden käyttö on tällä hetkellä Suomessa vielä vähäistä, verotaso säätelemällä voidaan ehkäistä niiden käytön yleistymistä erityisesti nuorten keskuudessa. Jos sähkösavukkeiden käytön leviämiseen ei puututa kaikin mahdollisin toimin, nikotiinin aiheuttaman voimakkaan riippuvuuden vuoksi Suomeen voi syntyä uusi, nikotiiniriippuvainen sukupolvi, vaikka savukkeiden kulutus laskisi.

Tänä vuonna ilmestyneessä arvovaltaisessa New England Journal of Medicine -lehdessä (N Eng Med 2017; 376: 342-53) julkaistusta amerikkalaistutkimuksesta ilmenee, että 40% aikuisista ja nuorista tupakkatuotteiden käyttäjistä käyttää samanaikaisesti useita tupakkatuotteita ja suosituin oli savukkeiden ja sähkösavukkeiden yhdistelmä. Tällaisella kaksoiskäytöllä saattaa olla tulevaisuudessa merkittävä kansantaloudellinen merkitys myös lisääntyneinä terveydenhoitokuluina.

Suomen ASH ry esittää, että sähkösavukkeenesteen veroa nostetaan samalla kun nostetaan tupakkatuotteiden veroa vuoden 2018 tammikuussa.

Suomen ASH ry esittää, että sähkösavukkeenesteitä verotettaisiin myös nikotiininesteen vahvuuden perusteella, kuten on tehty muutamissa muissa EU-maissa. Esitämme, että nikotiiniin kohdistettaisiin erillinen vero milligrammaa kohden siten, että miedoimman käyttöannoksen vero olisi saman suuruinen kuin kalleimmalla savukemerkillä. Tämä ehkäisisi verokikkailun nikotiininesteiden vahvuuksilla.

Suomen ASH ry

Pekka Puska

Mervi Hara